

Thema: (Niet) Weten

Overweging 11 januari 2015 – Carolien Maris

“...Stel je voor dat iemand je nu, in deze staat van zijn, diep beledigt of kwetst.

Kan je dan zeggen: het doet me wel iets maar ik doe er niets mee?

Ga je dan in het veld van niet-weten?

“Geef ze geen voer” zei Ghandi.

Dat is meesterschap...”

Eerste lezing: Lucas 2:41-52

Tweede lezing: Citaat Václav Havel

Derde Lezing: De wolk van niet weten, website sporevangod.nl, Marianne Vonk

Openingsgebed

Wij zijn hier bij elkaar
in de Naam van de Eeuwige,
die is, was en komt.
En van Jezus van Nazareth,
die in zijn menszijn
het goddelijke in deze wereld bracht.
En van de Geest,
die haar liefdevolle energie
door ons heen blaast,
zodat wij – vervuld met licht en liefde –
mens kunnen zijn op aarde.

Lied: Altijd Aanwezige

Simone Huisman / Tom Löwenthal

Welkom en inleiding

Welkom allemaal in onze Duif. Welkom op deze mooie zondag. Ik ga vandaag voor met Jan Meijer. Jan is al enkele jaren een trouwe bezoeker in De Duif dit jaar nieuw op de kieslijst van voorgangers. Wij kiezen op 1 februari weer onze voorgangers voor het komende jaar.

Buiten waait het behoorlijk hard en de regen slaat je om de oren, stormachtig. En stormachtig was het de afgelopen week zeker. Zeg maar gerust code rood. Tenminste als je het nieuws over de aanslag in Parijs hebt gevolgd en de impact hebt gevoeld die het had op de wereld en de reacties hebt gevolgd.

Het is een grote schok en diep triest dat deze cartoonisten en redactieleden van hun leven zijn beroofd vanwege hun niets en niemand ontziende spot en humor. Daarnaast is het ellendig

dat er organisaties bestaan die mensen aanmoedigen om andersdenkenden uit de weg te ruimen. Het is een beetje teveel na wat we al te verwerken hebben gekregen in 2014.

“Wanneer houdt het een keer op?” hoorde ik iemand verzuchten. Maar ik zie het ook als een pijnlijke wake-up call waarbij we allemaal nog een keer worden uitgedaagd om juist nu op een goede dat wil zeggen een menswaardige manier te reageren. Bijvoorbeeld door de straat op te gaan voor een stille tocht of juist te kiezen om thuis te blijven.

Maar in beide gevallen met de duidelijke boodschap: dit kan niet en mag niet, ZO willen wij het dus NIET. Het dwingt ons opnieuw om diepgaand bezig te zijn met de vraag: Maar hoe dan wel? Misschien dat we daar vandaag verder in komen, want het thema van vandaag is: niet weten. Even heb ik gedacht dat het juist voor vandaag niet eervol is om het daar over te hebben. Je zou kunnen denken dat dit “negeren” betekent, maar dat is niet wat ermee bedoeld wordt.

Vandaag lezen we de tekst uit het evangelie van Lucas over de 12 jarige Jezus in de tempel. Het is het verhaal waar hij gedurende drie dagen lang in de tempel blijft en vragen aan de rabbi's stelt.

Dan lezen we een uitspraak over het geloof in openheid en dat iedere situatie nieuw is, een nieuwe ervaring. Ook daar staat het stellen van vragen centraal. (Citaat van Vaclav Havel, oprichter van Charta 77.)

En als derde tekst lezen we over “de wolk van niet weten”, afkomstig uit een middeleeuwse tekst op de site “sporenvangod” van predikant Marianne Vonk. Een wolk met gedachten en stormen in je hoofd en in je lijf, die we soms maar moeilijk los kunnen laten en die je af kunnen houden van contact met je diepste zelf en de ander, met de stem van de stilte, met de ruimte van liefde, met God.

Laten we nu stil worden om zittend op onze stoel in ons en om ons heen een zee van tijd en ruimte te maken, zodat we ons in alle rust kunnen openen voor licht en voor liefde.

Ik wens ons een hele goede viering.

Laten we gezamenlijk lezen het:

Gebed om liefde

Barmhartige God,
Wij zoeken onze toevlucht bij U.
Wij dragen aan U op
onze zorgen en schrikbeelden,
onze dromen en verlangens
en de mensen die ons zo lief zijn.
Wees ons nabij in dit uur van bezinning
en leer ons te luisteren naar de stem van uw liefde
zodat wij kunnen stralen zoals het bedoeld is.
Amen

Lied: Een schoot van ontferming

H.Oosterhuis/A.Oomen

Lucas 2:41-52

Lied: Op mijn levenslange reizen

H.Oosterhuis/T.Löwenthal

Tweede lezing: Václav Havel

'Ik heb je al geschreven wat voor mij geloof betekent,' schrijft in 1980 Václav Havel, dan een gevangene, later de president van Tsjechië, aan zijn vrouw.

'Een bepaalde toestand van de geest, en wel een toestand van voortdurend, energiek openstaan voor de dingen, van onophoudelijk vragen stellen, het is de behoefte [...] op ieder onverwacht moment de wereld te "ervaren".'

Derde Lezing: De wolk van niet weten, Marianne Vonk (middeleeuwse tekst)

Deze wolk van niet-weten is in feite de werkzame aanwezigheid van God zelf.

De wolk van niet-weten is wat mensen beleven als ze rechtstreeks aan God raken.

God wordt onthuld en verhuld tegelijk in een ervaring die nog het beste omschreven kan worden als duisternis, of als een wolk van niet-weten.

“Met duisternis bedoel ik een ontbreken van weten, net zoals je kunt zeggen dat iets wat je niet weet of dat je hebt vergeten duister voor je is. Want je kunt het niet met je innerlijk oog zien. Daarom noemen wij dit een wolk, niet van de hemel natuurlijk, maar van niet weten, een wolk van niet weten tussen jou en God.”

Overweging

“KUN JE OOK EEN VRAAG STELLEN?” Vroeg een vriend eens geïrriteerd aan mij toen ik hem vol vuur een aantal oplossingen aandroeg en klip en klaar vertelde wat hij volgens mij het beste kon doen in zijn benarde situatie.

“He, Wat zeg je?” Ik was even helemaal uit het veld geslagen. “Een vraag? Nee natuurlijk niet!” Het stellen van vragen en ook doorvragen beschouw ik inmiddels als het belangrijkste gereedschap om informatie te verzamelen en mensen beter te begrijpen. En vervolgens is het de kunst om het antwoord te kunnen horen. Als we dat eens aan iedereen kunnen leren op alle scholen van de hele wereld ...

Mensen en regels en wetten

Het verhaal van de 12 jarige Jezus in de tempel tussen de rabbi's heeft een paar mooie elementen. Jezus was slechts op bezoek maar hij voelde zich daar thuis in gesprek met de geleerden, de religieuze voorgangers en degenen met de wetskennis. Hij blijkt dan al gefascineerd te zijn door de boodschap van God en hoe alle wetten in elkaar staken. En hij stelt er allerlei vragen over en blijkt over veel inzicht te beschikken. Het komt mij voor als een ideaal verhaal van democratische opvoeding. Ik weet het, zo is het niet altijd geweest in de geschiedenis van het Christendom, maar daarom mogen we het er op een dag als vandaag juist wel extra aandacht aan geven. In de latere verhalen over Jezus zien we dat hij die kennis gebruikt wanneer farizeeërs (wetsgeleerden) hem willen corrigeren. Maar Jezus deed in zijn leven precies waarvoor hij was gekomen en daarmee ging hij wel vaker in tegen de gevestigde orde. Zijn leven werd voor ons een voorbeeld van naastenliefde en barmhartigheid en hij doorbrak daarmee veel regels en taboe's. Toch bleef hij daarmee doorgaan en zijn leerlingen erover vertellen. Dat heeft hem zijn leven gekost.

Elke gemeenschap heeft regels en wetten nodig. De grote kunst is natuurlijk om een samenleving zo in te richten dat de regels en wetten geschikt zijn voor iedere nieuwe situatie die zich voordoet. Liefst met als uitgangspunt de menselijke maat en niet de macht van een kleine groep die de rest onderdrukt.

Nu zitten we opnieuw met een serieuze patstelling binnen culturen en tussen culturen waar we allemaal last van hebben. De vulkaanuitbarsting van afgelopen week laat de knetterende botsing zien tussen twee compleet verschillende opvattingen over de plaats van mens en

vrijheid in de maatschappij en hoe je omgaat met religieuze afspraken, wetten en regels. Deze cartoonisten waren trouw aan de zestiger jaren waarin het gezag van autoriteiten en politieke leiders nooit vanzelfsprekend was. Bovendien werd het bestaan van God openlijk in twijfel getrokken en dat heeft in die tijd zoals we weten tot aan de rechtbank voor grote onrust gezorgd, ook bij ons.

Vorbijgaande draaikolk van gevoelens en meningen

Maar wat helpt ons hier nu doorheen? Hoe kunnen we hiermee omgaan? Het is met dit soort extreme gebeurtenissen heel eenvoudig: als je niet uitkijkt raast het door je heen en ondertussen is op tv en in de krant en op facebook en twitter een explosie van gevoelens en meningen gaande van iedereen die de drang heeft om zich te uiten.

Maar wat gebeurt er in jou? Word je er woedend van? Machteloos? Wil je wraak? Voel je verdriet? Voel je mee met het verlies van de nabestaanden? Of wil je eruit blijven? Wil je je rust niet laten verstoren omdat je weet dat het geen enkele zin heeft als jij je er ook nog in verdiept? Want wat kan je doen? Dat kan er allemaal tegelijkertijd zijn. Het is het rondtollen van die gedachten wat je continu in je greep kan houden.

Zo merkte ik dat ik een bewust besluit nam om me erin te verdiepen en op een gegeven moment merkte ik dat ik er niet meer mee op kon houden. Het leek wel een soort draaikolk waar 'iedereen' in was gedoken. Ik zag het filmpje van een Marokkaanse student die boos was dat zijn Islam opnieuw door "huffers" in een kwaad daglicht werd gesteld. (zijn woorden). Ik las over de geschiedenis van Charlie Hebdo en ik zag de aankondiging van de stille tocht naar de Dam. Ik las een boeddhistisch advies om juist nu je hart te openen en de machteloosheid te durven voelen. Met elke inademing het lijden van de slachtoffers mede te dragen. En met elke uitademing vrede en liefde en kracht te sturen naar alle mensen die er dichtbij betrokken waren. Ik las zelfs een stukje over de ouders dat zij natuurlijk ook hun eigen verhaal hebben en hierin gevangen zitten.

Het gekke is dat je ook weet dat de draaikolk straks weer ophoudt. Voor de Fransen gaat het waarschijnlijk nog een tijdje door. Maar het is wel duidelijk geworden dat wij veel met elkaar te maken hebben. Dat we aan elkaar vast zitten. Dat we met alle culturen hier in Europa in hetzelfde schuitje zitten. Eigenlijk komt de leegte pas als die draaikolk voorbij is en dan is er tijd voor echte bezinning. Sommige mensen kunnen in het oog van de storm juist die stilte vinden en kalm blijven. Zo sprak ik iemand die vertelde dat ze die donderdagochtend tijdens haar meditatie de doden van de aanslag in het licht gezet had. Daar had ik zelf nog niet aan gedacht. Ik zei: "Ik hoop dat een miljoen mensen dit gedaan hebben met jou."

We denken dat we het weten

Bij de voorbereiding twee weken geleden, bespraken we hoe het kan overkomen bij een ander als je denkt te weten hoe het zit. Als je veel kennis en inzicht hebt is het zeker goed om daar een leven lang gebruik van te maken.

Maar we weten ook hoe relatief het is: hoe meer kennis je hebt, hoe meer je er immers achter komt wat je allemaal nog niet weet. Want hoe vaak zitten we er niet vierkant naast? Vooral als je denkt te weten wie een ander is of hoe iemand anders denkt. Daarom alleen al is informatie belangrijk.

Alleen, hoe verzamel je dat? Dat kan alleen door af en toe eens een vraag te stellen! Juist aan mensen die je echt helemaal niet begrijpt! Hoe raak is die slogan van Amnesty International, nu meer dan ooit actueel: "als niemand luistert naar niemand, vallen er doden in plaats van woorden."

In het oog van de storm

De vraag is vandaag of we in het oog van de storm plaats durven nemen. Daar waar de gedachten tot rust zijn gekomen. Op die plaats weet niemand het meer en zeker niet beter dan een ander. Gelijk hebben bestaat hier niet. Tegenstellingen hebben we achter ons gelaten. Je gedachtenwereld domineert hier niet. Pas dan is er ruimte om jezelf en de ander te zien als gewoon mens met een hart en een ziel. En een geloof. Misschien zijn er gevoelens. Misschien is er pijn. Je maatschappelijke identiteit doet er niet toe. Werk of geen werk maakt geen verschil. Geloof of geen geloof maakt niks meer uit. Alles wat je aan kennis hebt of wat je denkt te weten, mag je opzij zetten of met een mooi woord: loslaten. De duisternis van aannames en vooroordelen is even verdwenen. Er is eindelijk ruimte voor helemaal niets. Zou daar de plek van het goddelijke zijn? Zou God ons daar willen vinden? Waar we afscheid hebben genomen van beter weten?

PS

Stel je voor dat iemand je nu, in deze staat van zijn, diep beledigt of kwetst. Kan je dan zeggen: het doet me wel iets maar ik doe er niets mee? Ga je dan in het veld van niet-weten? "Geef ze geen voer" zei Ghandi.

Dat is meesterschap.

Als we dat eens aan iedereen kunnen leren op alle scholen van de hele wereld ...

Moge het zo zijn.

Muzikaal intermezzo

Geloofsbelijdenis

Ik geloof in God de Oneindige Bron van Leven,
die schepper is van hemel en aarde,
van mens en dier, van bloem en gewas, van ziel en zaligheid.
Ik geloof dat het ons gegeven is
om het goddelijke in onszelf te vinden te omhelzen en te leven.

Ik geloof dat God mens is geworden in Jezus
om richting en genezing te geven aan ons bestaan.
Ik geloof dat in zijn leven, zijn dood en zijn opstanding
God naast ons en in ons is gekomen.

Ik geloof dat het Rijk van God daar is
waar goddelijkheid (h)erkend wordt, waar liefde in stilte woont,
waar zachte kracht de leiding krijgt
waar weten en niet weten elkaar afwisselen
waar vertrouwen wordt bevestigd

Amen.

Intenties die werden opgeschreven in het 'groene boek'

*(Voor het begin van de viering ligt bij de entree een map klaar,
waarin iedereen zijn intenties kan schrijven.)*

Tafelgebed: Gij die weet wat in mensen omgaat *H.Oosterhuis/B.Huijbers*

Nodiging

In De Duif is iedereen welkom bij het delen van Brood en Wijn.
Wie je ook bent, waar je ook vandaan komt wat je nu wel of niet gelooft: je bent welkom!
Het is een daad van verbondenheid en vriendschap en onvoorwaardelijke liefde.
En van solidariteit met hen die geen deel van leven hebben.
Laat ons nu één van geest zijn en onverdeeld van hart als geliefde kinderen van God.
Dat in ons midden liefde woont: God zelf.
Komt allen want alles staat gereed.

Breken en delen van brood en wijn

Lied: Wek mijn zachtheid weer

H.Oosterhuis/A.Oomen

Gedachten bij het thema

Jan Meijer

Kennis en wetenschap tegenover het ervaren en niet zeker weten en toch bijna zeker weten.
Een gelovige heeft zeven bewijzen dat God bestaat op het internet geplaatst.
Albert Jarsin is een Nederlandse bewustzijnstheoreticus (???), is ongelovig en komt met bewijzen dat God niet bestaat.
Beiden hebben het geloof als uitgangspunt. De conclusies van deze twee, maar dan met een knipoog, kom ik tegen in het lied van Herman Finkers, *Daarboven in de Hemel*, waarvan ik een deel voorlees.

Daarboven in de Hemel

*Ik ben een man van wetenschap, van feiten en zo meer.
Als iets niet is bewezen geloof ik het niet zo zeer.
Als men glashard aan kan tonen dat ik me vergis,
pas dan zal ik geloven dat er geen hemel is.*

*Ik zat in een tv-program en 't ging nog verder mis.
Er werd mij haarfijn uitgelegd hoe ik me vergis:
'De hemel is iets achterhaalds, er wacht ons boven niets.
De hemel, wees nou eerlijk, is een verzonnen iets.'*

*'De veertigste van Mozart en de liedjes van Jacques Brel
zijn ook ooit verzonnen', zei ik, 'toch bestaan ze wel.
Iets kan zijn verzonnen en daardoor juist bestaan.
Dat soms iets niet verzonnen is, neemt men zomaar aan.'*

*Dit lied is ook verzonnen en hoor hoe het bestaat.
Ik zing het graag omdat daarmee de hemel opengaat.
Dus, daarboven in de hemel zien wij elkander weer,
daar drinken wij een glaasje met Onze Lieve Heer.*

*Dus daarboven in de hemel zien wij elkander weer,
daar maakt Andries Knevel ruzie met de Heer:
'Zoals 't er hier aan toe gaat', zegt hij, 'strookt niet met de leer.'
'Dat klopt,' zegt God,
'en daarom heerst er hier zo'n fijne sfeer.'*

Dus daarboven in de hemel zien wij elkander weer,

*daar drinken wij een glaasje met Onze Lieve Heer
Ook hij die nooit geloofde heft daar met ons het glas
en kan dan maar niet geloven dat hij ooit op aarde was...*

Onze Vader

(Armeense versie)

Bron van Zijn, die ik ontmoet in wat mij ontroert:
Ik geef u een naam opdat ik U een plaats kan geven
in mijn leven.
Bundel Uw licht in mij. Maak het nuttig.
Vestig Uw rijk van eenheid nu.
Uw enige verlangen handelt dan samen met het onze.
Geef ons wat we elke dag nodig hebben aan brood en inzicht.
Maak los de koorden van fouten,
die ons vastbinden aan het verleden,
zoals wij ook anderen hun misstappen vergeven.
Laat oppervlakkige dingen ons niet misleiden,
want uit U wordt de al werkzame wil geboren.
De levende kracht om te handelen,
het lied dat alles verfraait
en dat zich van eeuw tot eeuw vernieuwt.
Amen

Lied: Ik zal in mijn huis niet wonen

H.Oosterhuis/A.Oomen

Activiteiten en informatie

Slotlied: Mensen van God

H.Oosterhuis/A.Oomen

(Niet als een storm, als een vloed)

Zegenbede

De eeuwige is voor je om je de weg te wijzen
De eeuwige is achter je om je te steunen
De eeuwige is boven je om je op te lichten
De eeuwige is onder je om op te vangen en
je met je voeten stevig op de aarde te houden
De eeuwige is links van je om je te verwarmen
De eeuwige is rechts van je om je wijsheid en visie te geven
En de eeuwige is in je hart
Zodat je kan voelen, je woorden kan wegen
Zodat je kan zijn in het oog van de storm
Voor jou en voor je naaste
Amen

